

Om udviklingen af den socialistiske livsmåde og dennes betydning for territorialstrukturen udvikling under socialismen

En rapport fra et symposium i Rostock 30-31 oktober 1975

Brandt, Jesper

Publication date:
1976

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Brandt, J. (1976). *Om udviklingen af den socialistiske livsmåde og dennes betydning for territorialstrukturen udvikling under socialismen: En rapport fra et symposium i Rostock 30-31 oktober 1975.* (s. 1-18).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

OM UDVIKLINGEN AF
DEN SOCIALISTISKE
LIVSMADE

OG DENNES BETYDNING
FOR TERRITORIAL-
STRUKTURENS UDVIK-
LING UNDER
SOCIALISMEN

- en rapport fra et symposium
i Rostock 30-31 oktober 1975

Jesper Strandt
April 1976

Rapport om "1. Internationales Wissenschaftliches Symposium über Leitung und Planung sozialer Prozesse in der Stadt"

30 og 31 oktober 1975, Rostock, DDR.

1. Baggrunden for deltagelsen

Indenfor kulturgeografien spiller bygeografien en overordentlig stor rolle. Fra gennem en række år væsentligst at have beskæftiget sig tværtaltativt med byernes indre differentiering og funktion samt udviklingen af bysystemer, er bygeografien idag i højere grad drejet i retning af studiet af selve urbaniseringsprocessen som en del af territorialstrukturens udvikling. I forbindelse med studiet af sammenhængen mellem urbanisering og produktionsmåde har udviklingen under socialismen navnlig påkaldt sig opmærksomhed. Københavnske geografer har her specielt interesseret sig for udviklingen i Kina, hvor der i de seneste år har kunnet spores en vis stagnation i byernes vækst. Dette er blevet sat i forbindelse med nogle almene lovmæssigheder under socialismen, og er således blevet sat i modsætning til udviklingen i USSR og øst-europa, hvor der pågår en stadig koncentration af befolkningen i større bysamfund, omend der samtidigt pågår en udjævning af de regionale forskelle i bosætningsmønstret. Denne udvikling er blevet kaldt en kapitalistisk udviklingsvej, fordi den (på overfladen) på visse områder minder om udviklingen i de kapitalistiske lande. For opbygningen af det materielle grundlag for overgangen til kommunis-

men i USSR og Øst-Europa har det da også hidtil været et vigtigt strategisk mål at "nå på højde med og passere levestandarden i de kapitalistiske lande", som det ofte er blevet udtrykt. Selv om by-udviklingen har haft fælles træk (f.eks. udviklingen af højhus-satellitbyer) har forskellen i produktionsmåde klart vist sig i de sociale processer i byen: De sociale katastrofer, som denne boligtype har kunnet fremvise i de kapitalistiske lande, kendes ikke i de socialistiske lande.

Højrelsen af det materielle levestandard, den stadig større kompleksitet i den samfundsmæssige arbejdsproces, og nødvendigheden af og muligheden for en stadig mere detaljeret planlægning af samfundets udvikling har imidlertid i stadig stigende grad nødvendiggjort og fremtvunget en omfattende debat omkring udformningen af den socialistiske/kommunistiske fremtid. Udgangspunktet er her diskussionen af "den socialistiske livsmåde" (Lebensweise):

"Die sozialistische Lebensweise ist ihrem sozialen Charakter und ihrem weltanschaulichen und geistig-kulturellen Gehalt nach eine einheitliche Lebensweise. Sie umfasst sowohl die Arbeit der Menschen in der materiellen und geistigen Produktion in Stadt und Land und ihre politischen Tätigkeit in gesellschaftlichen Organisationen oder Organen der sozialistischen Demokratie als auch ihre Tätigkeit in den anderen Bereichen ihres Lebens, im Wohngebiet, in der Familie, bei Sport und Erholung."

(Autorenkollektiv: Lebensweise und Moral im Sozialismus. Berlin 72, s. 66)

"Die sozialistische Lebensweise umfasst die gesellschaftlichen Beziehungen des Menschen, seine soziale Stellung, seine Klassenposition, sein Verhalten und Denken, seine Gefühle, seine Richtigkeit und die Art und Weise seiner Berufsbefriedigung."

(Autorenkollektiv: Das materielle und kulturelle Lebensniveau des Volkes und seine volkswirtschaftliche Planung. Berlin 1975, s. 44)

I diskussionerne omkring "Lebensweise" har udviklet sig termen "Lebensniveau", som det økonomiske grundlag, livs- måden udvikler sig i vekselvirkning med:

"Das materielle und kulturelle Lebensniveau drückt den Umfang und die Qualität der Befriedigung wesentlicher materieller und geistig-kultureller Bedürfnisse der Bevölkerung aus. Das materielle und kulturelle Lebensniveau des Volkes ist eine komplexe ökonomische Kategorie des Sozialismus."

(Autorenkollektiv: Das materielle und kulturelle Lebensniveau...s.25)

Mens diskussionen omkring begrebet "Lebensniveau" efterhånden har udviklet sig til noget meget konkret (man har således fastsat, at planlægningen og statistikken i DDR skal arbejde med 121 hovedkarakteristika ved beskrivelsen af livsniveauet: de fleste af disse er sammenfattet af underkarakteristika, næringsmiddelforbruget således af 34, så man i den detallerede undersøgelse af livsniveauet kommer op over 1000 karakteristika), så er diskussionen af og den videnskabelige undersøgelse af sammenhængen mellem Lebensniveau og Lebensweise stadig i sin vorden. Netop denne diskussion skulle stå i centrum for symposiet om "Leitung und Planung sozialer Prozesse in der Stadt". Da symposiet endvidere var lagt op til at skulle behandle dette emne konkret i forbindelse med de problemer, den hastige vækst af byen Rostock (1960:159 000, 1974: 210 000 indb.) har givet anledning til (boligmangel, skæv befolknings sammensætning m.v.) var der her en god lejlighed til at få et førstehåndskendskab til såvel den teoretiske som den empiriske behandling af problemerne i forbindelse med urbaniseringen under socialismen, men også den praktiske planlægning som denne afklaring foregår i vekselvirkning med.

Min deltagelse var således præget af ønsket om at få

en mere konkret fornemmelse for sammenhængen mellem urbanisering og produktionsmåde under socialismen under betingelser, der umiddelbart virker mere adækvate for udviklingen i Danmark, end studiet af byudviklingen i Kina. Men herudover nærede jeg også det ønske at få kontakt med fagkolleger fra de socialistiske lande med henblik på geografilæreruddannelsen ved RUC i hvilken "Befolknings- og erhvervsforhold under forskellige samfundsøkonomiske systemer, herunder kapitalistiske og socialistiske" indgår som et vigtigt element (§ 7 i sær-studieordningen). Det er således tanken at lærerne i geografi vil forsøge at arrangere en ekskursion til DDR sommeren 1977 (Rostock eller Greifswald, hvor der også uddannes geografilærere).

2. Territorialforskning og -planlægning i DDR

I erkendelse af, at territorialstrukturen besidder en høj grad af træghed set i forhold til de økonomiske og sociale ændringer, der finder sted i andre dele af samfundslivet har man i de seneste år indledt en langsigtet overordnet planlægning for udviklingen af territorialstrukturen (for udviklingen indtil 1990, dvs. for 3 5-årsplaner). Som grundlag for denne planlægning udføres en række studier af territorialstrukturen og dennes historiske udvikling, studier som østtyske geografer har været stærkt inddraget i. Igennem 60'erne har navnlig områderne omkring Leipzig og Karl-Marx-Stadt været inddraget i disse undersøgelser, på det seneste har navnlig udviklingen i de tre nordligste Bezirken været genstand for omfattende detaljestudier (Se ed.Hans Richter: Entwicklung der Siedlungsstruktur im Nor-

den der DDR. Gotha/Leipzig 1975. Findes på RUC/BIB). I centrum af disse undersøgelser har stået spørgsmålet om landbrugets industrialisering, og dets betydning for bosætningen. Stort set hele landbruget er idag kollektiviseret (den gennemsnitlige brugsstørrelse er idag over 1000 ha, og er stadig stigende) og er blevet gennemgribende mekaniseret siden midten af 60'erne. Arbejdet foregår i brigader med faste arbejdstider, således at det på mange måder har mistet den nære tilknytning til jorden, der tidligere gjorde sig gældende. Landbrugsbefolkningen har derfor i stigende grad kunnet bosætte sig i større bebyggelser med mulighed for bedre servicetilknytning. Omvendt har det åbnet bedre mulighed for at planlægge en bedre og sikrere infrastruktur udrustning i de forskellige kategorier af bebyggelse. På baggrund af detalstudier ansås det, at bebyggelser på 2-300 indbyggere må anses som minimum for en tildeling af en infrastruktur mindteudrustning (energi- og vandforsyning, salg af dagligvare, håndinkøb, telefonkiosk og tilslutning til offentligt transportnet). En forskningsgruppe under "Forschungsinstitut für Territorialplanung der Staatlichen Plankommission" foreslår herudover opbygget et bebyggelseshieraki, hvor det næste led i hierakiet, der skal kunne nås fra de mindste bebyggelser indenfor 15 min, skal indeholde følgende infrastrukturrelle funktioner:

Industriwarenverkaufsstelle
Gaststätte und Saal
Annahmestelle für Dienstleistungen
Polytechnische Oberschule und Turnhalle
Kindergarten
Kinderkrippe
Arzt
Zahnarzt

Gemeindeschwesternstation
Arzneimittelausgabestelle
Sportsplatz
Kulturraum
Bibliothek
Poststelle

- se i øvrigt ovennævnte publikation, s. 103.

Der har gennem en del år pågået en territorialforskning omkring enkeltvirksomheder og produktionskomplekser (såvel i by som på land. Se f.eks. ed. Mohs: Geographie und technische Revolution. Gotha/Leipzig 1967), en forskning, der har været klart planlægningsrettet. I de seneste år er denne territorielle bedriftsplanlægning i stadigt stigende omfang blevet inddraget i en omfattende regional planlægning, der er blevet et væsentlig element i den kommunale og amtslige planlægning (Se f.eks. Frank Grimm: Territoriale Rationalisierung in Städten und Stadtbezirken. Berlin 1975)

3. Kort resumé af symposiet

Som nævnt, stod problemet omkring vekselvirkningen mellem "Lebensweise" og "Lebensniveau" i forgrunden på symposiet. Grundpillen i symposiet var et arbejdsmanuskript på 180 sider udarbejdet af arrangørerne, Sektion Marxismus/Leninismus ved Universitæt Rostock. Dette indeholdt 9 artikler, alle resultater af sektionens forskning indenfor de sidste 3 år. Herudover var der anmeldt 50 indlæg til symposiet. Udover de generelle indlæg i plenum blev der afholdt 3 arbejdsgrupper med følgende emner:

1. Probleme der weiteren Entwicklung der sozialistischen Stadt als soziale und territoriale Gemeinschaft.
2. Die Gestaltung der Beziehungen zwischen Betrieb und Territorium - eine entscheidende Aufgabe bei der Entwicklung der sozialistischen Lebensweise.
3. Die Beziehungen zwischen Stadt und Land bei der Gestaltung der entwickelten sozialistischen Gesellschaft.

Jeg selv deltog i arbejdsgruppe 3.

De 9 indlæg i arbejdsmanuskriptet (af hvilke de fleste blev fremlagt i plenum på symposiets 1. dag) viste tydeligt problematikens kompleksitet:

K-H Fischer, H. Pätz og U. Seemann: Zur inhaltlichen Bestimmung der Kategorie sozialistische Lebensweise.

I dette indlæg påpegedes det som noget afgørende for den praktiske planlægning, at der udvikles en fælles opfattelse af begrebet "socialistisk livsmåde". Udgangspunktet var her livsprocessens enhed af arbejds- og ikke-arbejdssfæren, hvor arbejdssfæren dominerer i sidste instans. Den socialistiske livsmåde betragtedes som et internationalistisk begreb, dvs. at socialismen giver visse systemmanente sammenhænge, der minder om af de socialistiske produktionsforhold, der således betinger udviklingen af en fælles socialistisk livsmåde. Imidlertid vil der stadig under socialismen (modsat kommunismen) være forskelle i klassernes, lagenes og samfundsgruppernes livsmåde, der ikke kan reduceres til forskellig livsstil". Dette skyldes forskelle i produktivkrafternes samfundsmæssighed. Så længe disse forskelle i arbejdet ikke har tabt sin socio-økonomiske betydning, kommer der ikke lighed i livsmåde.

Som definition på begrebet livsmåde henvises til det

citat, der er gengivet i rapporten s. 2. Som et overordnet kernepunkt henvises til Breshnev udtalelse på KPdsU's

XXIV. partidag, 1973:

"Den enkeltes følelse af ansvarlighed overfor kollektivet og kollektivets ansvarlighed overfor enhver medarbejder - dette er en umistelig bestanddel af vor livsmåde."

En sådan fælles livsmåde kendes ikke i det kapitalistiske samfund. Forfatterne skriver (s. 21 i manusk):

"Die durch Klassengegensätze zerrissene kapitalistische (und auch vorkapitalistische) Gesellschaft kennt keine andere allgemeine Lebensweise als die individuell unterschiedlichen, Klassenmäßig gegensätzlichen Arten; und zweitens wird Lebensweise als Tätigkeit des Individuums in der gegebenen Gesellschaft gefasst."

I indlægget blev fremdraget de steder, hvor Marx/Engels især har beskæftiget sig med livsmåde-begrebet. Det drejer sig navnlig om "zur Kritik des Hegelschen Staatsrechts" og "Die Deutsche Ideologie".

Forholdet mellem begreberne "Lebensweise" og "Lebenssvarer" til en opdeling i en økonomisk og en ikke-økonomisk sfære, eller til en kvantitativ og en ikke-kvantitativ opdeling, og slet ikke er et udtryk for en deling i fysiske og intellektuel-åndelige behov. Men det socialistiske livsniveau ses som det økonomiske grundlag for den socialistiske livsmåde med hensyn til tilfredsstillelse af de væsentligste behov, der eksisterer og udvikles under den socialistiske produktionsmåde.

Hans Wolfrum: Sozialistische Lebensweise, Persönlichkeitsentwicklung und die Leitung und Planung der sozialen Entwicklung territorialer Einheiten.

Også Hans Wolfrum tog udgangspunkt i livsmådebegrebet idag han slog til lyd for en opdeling i "Lebensweise im weiten Sinne" og "Lebensweise im engeren Sinne", hvor den første omfatter den samlede livsaktivitet, mens den snævre definition omfatter aktiviteten i den ikke-produktive sfære, udenfor arbejdsvirksomheden. Begrundelsen for dette lå i den historiske grundlag den socialistiske livsmåde må udvikle sig på: Opdelingen i arbejd- og ikke-arbejdssfæren er opstået sammen med udviklingen af den samfundsmæssige arbejdsdeling, en opdeling, hvis højdepunkt viser sig i det kapitalistiske samfund:

"Mit den Kapital wird die Arbeitstätigkeit des Proletariats eine negative Lebenstätigkeit, seine produktive Tätigkeit zu einer ihn seines Lebens beraubenden Kraft. Die Arbeitsmittel, die Arbeit und die gesellschaftlichen Grundlagen wachsender Produktivität, die kooperativen Arbeit und die Wissenschaft, werden zur feindlichen Zwangsgewalt für den Produzenten."

Ikke blot blev den produktive arbejdsstid således fratøvet proletariatet, man fratøvede det også dets livsterritorium, "Raum für die Entwicklung menschlicher Fähigkeiten", og fordelte det mellem sig som privilegier, og man bortødslede det væk i uhyre mængder. På denne måde kom arbejdereren ikke blot til at stå fremmed overfor sit arbejde, men også udenfor den produktive sfære måtte han kæmpe mod kapitalen for at erobre retten til aktiv udfoldelse.

Det er i denne kamp grundlaget for socialismen skabes, hvor kravet til den socialistiske arbejdsfære bliver

"Schaffung einer neuen gesellschaftlichen Bindung, einer neuen Arbeitsdisziplin, einer neuen Arbeitsorganisation, die das letzte Wort der Wissenschaft bewusst arbeitender Menschen, die die sozialistische Grossproduktion ins Leben rufen" (Lenin, citeret fra Wolfrums manus)

Her kommer således under socialismens opbygning naturligt en modsætning ind mellem ønsket om at opbygge en rationelt organiseret og samfundsmæssigt solidarisk arbejdsfærelse til sikring af de materielle behov, og så ønsket om at udbygge indholdet i den ikke-produktive sfære, en modsætning, der viser sig i en "økonomistisk" og en "utopisk" retning. Wolfrum skriver. (s. 36):

"Die Unterschätzung dieser Gesamtheit des Arbeitslebens, aller Funktionen in denen die Arbeiterklasse zum selbstbewusstesten Herrn der Produktion wird, führt manchmal zu einem schädlichen "Ökonomismus", bei dem allein der unmittelbare "Nutzeffekt" des Produktionsprozesses gesehen wird und die weitere Entwicklung des Arbeitskollektivs nur von dieser (überdies meist kurzfristig bilanzierten) Grösse bestimmt wird. Ebenso falsch ist es allerdings, die Gestaltung aller Arbeitsfunktionen vom ökonomischen Effekt zu trennen und utopische "soziale Forderungen" zu stellen. In der Diskussion um die Hauptziele sozialer Entwicklungspläne finden wir häufig beide Extreme."

Når Wolfrum ønsker at udskille "Lebensweise im engeren Sinne", skyldes det at livet i den ikke-produktive sfære forandres på en helt anden og mere gennemgribende måde end livet i den produktive sfære. Fra at have "fritid", "rekreation af arbejdskraften", bliver der nu tale om "disponibel tid"

"zum Entwicklungsraum für Persönlichkeit und Gesellschaft und "Zeit zu menschlicher Bildung, zu geistiger Entwicklung, zur Erfüllung sozialer Funktionen, zum geselligen Verkehr, zum freien Spiel der physischen und geistigen Lebenskräfte".

Den disponible tid er ikke blot betinget af arbejdstiden, men begrænses også af "den nødvendige tid" overhovedet, således at "Ridsbudgettet" bliver en central planlægningsmæssig størrelse under socialismen.

Kun en mindre del af Wolfrums indlæg var viet de konkrete problemer i forbindelse med territorialplanlægningen. Han var her inde på forholdet mellem økonomisk og social planlægning, om hvilke han påpegede, at det er en forudsætning for en ægte vekselvirkning mellem den økonomiske og sociale planlægning, at den sociale planlægning kan forstå og forstå de sociale forandringer, der finder sted i de enkelte territoriale enheder, samt ikke mindst indenfor hvilke tidsrammer disse forandringer finder sted. Så længe den ikke kan det, vil den være indskrænket til "social korrektur" af planlægningens økonomiske følger.

Kernen i den sociale planlægning er ifølge Wolfrum, at den gennem forandringer i det materiel-genstandsmæssige miljø

verschiede zwischen geistlicher und materieller Welt und zwischen Stadt und Land erfordert auch eine immer harmnischere Entwicklung der Produktivkräfte im territorialen Rahmen."

Som et eksempel på et konkret studium af de sociale forandringer i byen (Rostock) skal omtales Rabundings indlæg:

E. Rabending: Zu einigen Problemen der näheren Bestimmung der sozialen Funktionen der Stadt mittels Untersuchung der sozialen Aktivität der Arbeiterklasse.

Som grundlag for det empiriske arbejde har Rabending udarbejdet en række arbejdshypoteser, således (s. 67):

1. Das enorme Anwachsen der Aktivität der Angehörigen der Arbeiterklasse zeugt von der Klassendeterminiertheit sozialer Aktivität. Die Struktur der Arbeiterklasse - ihre Differenziertheit - drückt sich auch in einer relativ unterschiedlich entwickelten sozialen Aktivität verschiedener Gruppen von Arbeitern aus.
2. Zwischen der Entwicklung des Arbeitskollektivs und der Entwicklung der sozialen Aktivität seiner Mitglieder bestehen enge Wechselbeziehungen. Von besonderer Bedeutung für die breite Entfaltung sozialer Aktivität sind das politisch-ideologische, sittlich-moralische, geistig-kulturelle Antlitz des Kollektivs, seine Wertorientierungen und die sich aus diesen Faktoren ergebenden Normen des kollektiven Zusammenwirkens aller Mitglieder.
3. Die materiellen, organisatorischen und ideologischen Bedingungen eines jeden Aktionsraumes sind ein wesentliches vermittelndes Glied für eine breite Entfaltung sozialer Aktivität durch alle Werktätigen. Die Ausgestaltung der Aktionsräume setzt jedoch die Aktivität der Arbeiterklasse und ihrer marxistisch-leninistischen Partei voraus. Aus dieser Wechselwirkung erwächst die ständige Weiterentwicklung der Aktionsräume durch die Arbeiterklasse.
4. Zwischen dem Umfang der Aktivität und ihrem Inhalt (d.h. ihrer Intensität) bestehen eigene, innere Gesetzmäßigkeiten. Höherer Aktivitätsumfang (darunter verstehen wir die Entfaltung von Aktivität in mehreren Aktionsräumen) führt zu einer Erhöhung des Inhalts der Aktivität in einem oder mehreren Aktionsräumen.
5. Umfang und Inhalt der Aktivität widerspiegeln ein bestimmtes "Niveau" der Aktivität, da bei verschiedenen Arbeits-

gruppen unterschiedlich ausgeprägt ist.

6. Gruppieret sich das Sample um bestimmte Niveaustufen in der Weise, dass sich Probandengruppen deutlich durch ihr Aktivitätsniveau unterscheiden, dann muss die Analyse dieser empirisch aufgefundenen Gruppen auch Unterschiede in den Bedingungen und Faktoren der sozialen Aktivität zeitigen, deren Erfassung und Erklärung zur näheren Bestimmung der sozialen Funktionen der Stadt beitragen können."

Rabending deler de sociale aktiviteter op i de 7 følgende

"Aktionsræumen":

1. Politik
2. Letung und sozialistische Demokratie
3. Neuerwesen (F. eks. arbejde med produktionsmæssige forbedringer på arbejdspladsen)
4. Kunst und Kultur
5. Erziehung der jungen Generation
6. Sport
7. Bildung/Qualifizierung

Som udtryk for den enkelte persons samfundsmæssige alsidighed tages i Rabendings empiriske undersøgelse antallet af aktionsrum den enkelte deltager i. Som udtryk for originaliteten eller individualiteten i den enkeltes aktiviteter tages en kvantificeret bedømmelse af intensiteten i den enkelte aktivitet (en 3-delning på basis af en point-skala).

Summen af værdierne for individualiteten multipliceret med værdierne for alsidigheden tages som et udtryk for det samlede aktivitetsniveau, der deles ind i nogle grupper, der så bliver genstand for en nærmere analyse.

I et politstudie på 200 produktionsarbejdere i Rostock, som netop er blevet udført af Rabending og hans medarbejdere han man da undersøgt sammenhængen mellem aktivitetsniveau (samt det grundlag det er bygget op på) og en række individuelle karakteristika:

- Schulbildung
- Berufliche Tätigkealt (Inhalt der Arbeit)
- Höchster beruflicher Abschluss und Qualifikation für die

gegenwärtig ausgeübte Tätigkeit

- Alter und Geschlecht
- Familienstand (einschl. Wohlbefinden im Wohngebiet)
- Wohnraum für die Familie (Wohnzufriedenheit)
- Betriebsalter
- Wegezeiten von und zur Arbeitsstelle
- Schichtsystem (einschl. Schichtsystem des Ehepartners)
- Berufszufriedenheit
- Beurteilung des Kollektivs

De endelige resultater af denne undersøgelse forelå endnu ikke ved symposiet, men vil formentlig foreligge når den påtænkte publikation fra symposiet fremkommer.

Nogle få data fra undersøgelsen fremkom dog, således fordelingen af aktiviteterne blandt de 200 interviewede personer. 11,5 % udviste ingen eller kun ringe aktivitet. 29,5 % udviste aktivitet i ét aktionsrum, mens 59 % udfolgede sociale aktiviteter i 2 til 6 aktionsrum. Målt i % af population var rangfølgen mellem de enkelte aktionsrum følgende:

1. Neuererwesen 42 %
2. Kunst/Kultur 39 %
3. Bildung/Quali. 38 %
4. Erziehung 35 %
5. Leit./Demokr. 28 %
6. Politik 16 %
7. Sport 15 %

Et interessant foreløbigt resultat var, at denne rangfølge har vist sig at variere med det samlede aktivitetsniveau. Idet niveautrinene inddeltes i 3 grupper:

gruppe 1	niveautrin 1 til 3 (ringe niveau)
gruppe 2	" " 4 " 14 (middelt niveau)
gruppe 3	" " 15 " 25 (højt niveau)

fås følgende rangfølge af aktions - rum indenfor de 3 niveau-grupper (idet aktionsrummene sport og politik ikke er omfattet af denne del af undersøgelsen):

<u>Niveaugruppe 1.</u>	<u>Niveaugruppe 2</u>	<u>Niveaugruppe 3</u>
1. Neurerwesen	1. Erziehung	1. Leitung
2. Kunst/Kultur	2. Kunst/Kultur	2. Erziehung
3. Bildung/Qualifiz.	3. Bildung/Qualifiz.	3. Bildung/Qualifiz.
4. Leitung	4. Neurerwesen	4. Neurerwesen
5. Erziehung	5. Leitung	5. Kunst/Kultur

Det fremgår således som et foreløbigt resultat, at de aktiviteter der udføres af personer med et generelt højere aktivitetsniveau samtidig er sådanne, der i højere grad er forbundet med det kollektive liv.

Af væsentlige generelle indlæg på symposiet skal endvidere nævnes:

Peter Voigt: Zu einigen Problemen der soziologischen Analyse der Stadt.

Günter Beier: Zu einigen Aspekten der Jugendproblematik in städtischen baugebieten, dargestellt am Beispiel Rostock-Lütten Klein.

Monika Uhlenbrock: Zur Entwicklung geistig-kulturelle Bedürfnisse der Werktätigen als Objekt der Sozialplanung.

Dieter Kross: Langfristige Stadtentwicklung und Sozialogie.

J.P. Roos: 'Welfare studie' in the capitalist countries and their relevance to the problems of the development of the socialist way of life.

For arbejdskreeds 3 var der opstillet følgende emnekredse (arbejdskreeds 3: by/land-forholdet under socialismen):

- Soziale Konsekvensen der industrimæssigen Produktion auf dem Land.
- Die Annäherung von Stadt und Land als strategische sozialpolitische Aufgabe.

c. Die Veränderung der sozialstruktur der ländliche Wohnbevölkerung und ihre Bedeutung für Siedlungsstrukturelle Überlegungen.

Kredsen blev ledet af Prof. Barthelmann (Sektion Marxismus-Leninismus, Rostock Universitat). I sin indledning pa pegede han nodvendigheden af at se udviklingen i territorialstrukturen i sammenhang, og netop ikke som et by/land-problem. Den vigtigste opgave var tilnermelsen mellem arbejdere og bonder og ophævelsen af modsætningen mellem land og by. I denne udvikling dgr landbrugets industrialisering en væsentlig faktor: Som eksempel på den stadige industrialisering og samfundsmssiggrelse af den landbrugsmæssige produktion også efter kollektiviseringens landsomfattende gennemførelse omkring 1960 blev angivet, hvorledes antallet af kooperativer i planteproduktionen siden 60'erne i Bezirk Rostock er faldet fra 1500 til 89. Denne udvikling indebærer flere væsentlige sociale konsekvenser: Arbejdsformen i det industrialiserede landbrug kommer til i høj grad at minde om by-arbejdet (Som en diskussionsdel-tager fra et af de store landbrugskollektiver syd-st for Rostock udtrykte det: "Man må ikke blande problemet bønder/arbejdere med problemet by/land. Når en stor del af bønderne er arbejdere i et industrialiseret landbrug gr det ikke.") Samtidigt betyder den stærke arbejdsdeling i landbruget, at "Gensensschafsbauern-familien" bliver mere integreret i det socialistiske samfund: Manden arbejder måske i plantekollektivt, konen i kvgkollektivt, børnene måske i andre kollektiver, osv. Dvs at de samfundsmæssige bånd bliver snævrere og snævrere.

En vigtig side af denne udvikling er bebyggelsesplanlgningen.

Som tidligere nævnt må denne nødvendigvis være mere langsigtet end den økonomiske planlægning, idet mindste på detalplanen. Det blev fra Barthelman fremhævet - og meget diskuteret i arbejdsgruppen - at man i den territoriale planlægning derfor i højere grad skulle tage hensyn til de fremtidige mødsætninger der måtte og skulle fremkomme i den socialistiske udvikling, snarere end de modsætninger, der gør sig gældende på det tidspunkt planlægningen foregår.

I et indlæg af H. Marguardt: Politökonomische Aspekte der Veränderung der sozialen Funktionen des ländlichen Territoriums unter den Bedingungen industriemässiger Produktion und entwickelter Kooperationsbeziehungen påpegedes, hvorledes den stadige nedsettelse af den nødvendige arbejdstid i landområderne stiller stærkt øgede krav til mulighederne for at kunne udnytte den disponible tid konstruktivt. Således arbejder man indenfor den ahimalske produktion med fast arbejdstid, hvor man enten arbejder 10 dage og så har 4 dage fri, eller arbejder 5 dage og har 3 dage fri.

Her kommer bl.a. den langtsigtede territorialplanlægning ind, idet der i fremtiden vil være muligheder for at landbrugsbefolkningen i stor udstrækning vil kunne bosættes i større bysamfund. Således omfatter et planteproduktionskollektiv ved Rostock idag 18 landsbyer. (Mulighederne for en sådan udvikling er i øvrigt beskrevet i en artikel af Konrad Scherf: Zu den Wechselbeziehungen zwischen der Siedlungsstruktur und anderen territorialen Teilstrukturen der gesellschaftlichen Reproduktion in der DDR, s. 26 ff. i den på s. 4 n. nævnte publikation).

Af andre væsentlige indlæg i denne arbejdsreds må

i øvrigt nævnes følgende:

W. Matke: Zur Herausbildung des Gesellschaftsbewusstens
Denkens in der Klasse der Genossenschaftsbauern als Be-
standteil der sozialistischen Lebensweise in ländlichen
Territorien.

A. Rogge: Zur Entwicklung sozialistischer moralischer
Denk- und Verhaltensweisen der Genossenschaftsbauern
als Bestandteil der sozialistischen Lebensweise in
ländlichen Territorien.

H. Sebastian: Die politische Organistertheit der Klasse
der Genossenschaftsbauern als soziale Eigenschaft und
Grundzug sozialistischer Lebensweise im Prozess der An-
näherung der Klassen und Schichten.

I forbindelse med arbejdsgruppen blev der endvidere tid
til en sammenlignende diskussion af den landbrugsstrukturel-
le udvikling i Danmark og DDR.

Symposiet afsluttedes af lederen af Sektion Marxismus-
Leninismus Prof. Krüger, hvis sammenfattende referat vedlæg-
ges rapporten.

Valby d. 17 april 1976

Jesper Brandt
Jesper Brandt